

SZÍV ERNŐ

Az önzés árvasága

Az önző ember tudja magáról, hogy önző. Az önzésben van terv, számítás, kalkuláció és méregetés. Mennyi az annyi. Osztani, szorozni. Övé, enyém. Az önző ember elég jól látja a világot, magabiztosan érzékeli, tisztában van a világ gazdagságával, valamint azzal, hogy abból a rettenetesen sokból, abból a lenyűgöző mennyiségű szépből és kellemesből, abból a számtalan furcsaságból és izgalmas kiszámíthatatlanságból, varázsból és ámulatból mennyi jutott neki. Azt is látja meglehetősen pontossággal, mennyi jutott a másoknak. Általában arra a megállapításra jut, hogy a másoknak több jutott, de ha kevesebb, akkor az a kevesebb is több annál, amit a másoknak érdemei szerint járna. Az önző ember ítéleteket hoz, és ezekben az ítéletekben, hogy így mondjam, a maga portája felé hajlik a keze, azt a benyomását fekteti le, hogy neki nyilvánvalóan több jár, mint amennyi jutott. Az önző ember igazságtalanságokat lát, melyek általában őt sújtják. Tud érdektelen vagy érzéketlen is lenni, de ez inkább a szociopátia jelensége felé vinné el a mondandó lényegét, ezt pedig igazán nem szeretném. Önző ember lehet jó, nemes, becsületes és igaz szívű. Hazafi, szent, kiválasztott. Az önző emberek többsége egyáltalán nem buta, a legkevésbé sem ostoba. Tudja, mennyi kell magának és mennyi a másoknak, hogy ha azon, a másikon ő éppenséggel uralkodni akar, ha fölötte akar állni jószágok, anyagi javak birtoklásának mértékében, megbecsülésben, szeretetben. Önzés nélkül a világ kiürülne. Önző az élet, a halál, a szerelem, az ég is fölöttünk – Istennel egyetemben vagy éppen nélküle. A létfenntartás önzésre nevel. Önzésen alapul a természet, az evolúció, és ez véletlenül sem a teremtés kárhozzátása lenne. Mivel a túlvilág és annak egyéb járulécai merő fikciók, és lényegüket tekintve lírai absztrakciók, maradnék az önzés világi, mégis a lélekre vonatkozatható tényénél.

Létezik ugyanis egy olyan önzés, amely elüt az emberi önzések jellegzetes és természetes formáitól. Az önzés természetes módja az emberek közötti relációból fakad. Társasjáték. Káin és Ábel, Hamlet és Ophélie. Az az önzés, amiről én beszélek, a legsúlyosabb magányhoz tartozik, pontosabban a magáynak egy olyan formájához, amihez nem kell másik ember, elég vagyok csupán én, elég vagy te. Mi és a világ. Én és a világ. Egyébként is ez lenne az ember természetes létbeli állapota, ő és minden más, és így van ez akkor is, ha idővel egy másik embert a saját tagunként kezelünk, úgy összenövünk és harmonizálunk vagy olyan függőségi viszonyt alakítunk ki vele, amelynek megszűnését, tegyük föl, az egyik elvesztése miatt, a másik se nagyon éli túl. Akkor sem éli túl, ha életben marad, mert soha nem fog így mást szeretni, soha nem fog mástól így függeni, és soha nem fogja magát úgy odaadni annak, akit szeretett, soha nem fog úgy egy másik ember szeretete után vágyakozni. A szorongás bizonyos, sajnos azt kell mondanom, már-már kóros mértékű ereje az a szorongás, ami létrehozza azt a pusztaságot, azt a semmit, azt az ürességet, ami egyes-egyedül te vagy. Még csak az a rettenetes, alig viselhető erő sem, amit Kafka vagy Csehov kinevetett, amit Tandori egy folyamatosan fenntartott álkommunikációs helyzettel ellensúlyozott, amit Kertész derék és sötét iróniazsírpapírba csomagolt. Az igazi szorongásban nem látsz mást, csak magadat, nem hallasz mást, csak magadat, nem ismeresz senkit és semmit magadon kívül, az igazi szorongásban nincs világ, nincs másik ember, nincsen isten, csak te vagy. Az igazi szorongás fölszámolja a formát, voltaképpen azokat a határvonalakat, amivel a világot éppenséggel megkülönbözteted magadtól. Ha ezt nem teheted, nem látsz semmit, se eget, se földet, se vizet, se csillagot, de bogarat se. Tulajdonképpen isteni helyzet. Öröklöd a szüleidtől, a népedtől, a föld szellemétől, a szellemed elbizonytalanodásától. A végtelenen szorongó embernek van szeme, szája, füle, de a lelke tökéletesen vak. Vagyis semmit sem láthat abból, ami körülötte van, és amit kissé felületesen úgy neveznek, élet.